

Obsah

Předmluva
hejtmana Středočeského kraje
(Miloš Petera) ■ 7

Část I

Hory, kopce a skály

(Václav Cílek, Karel Žák) ■ 9

- Srdce Brd aneb o čem je tato knížka a jak vznikla ■ 9
- Přirozené dělení Brd na menší celky ■ 10
- Pravěká brdská krajina ■ 15
- Hlavní důvody ochrany a péče ■ 17
- Oblast důležitá pro ochranu státu ■ 21
- Srdce Brd obklopené Brdským věncem ■ 22
- Kognitivní a významové mapy ■ 24
- Brdy v širším rámci Čech ■ 24
- Jít lesem z Prahy do Plzně ■ 26
- Voda, sníh a teplota ■ 27
- Les jako zásobárna vody ■ 28
- Barrandien ■ 31
- Na čem leží Brdy? (proterozoikum) ■ 33
- Světový význam Brd (kambrium) ■ 35
- Zlomové pásmo mezi Vltavou a Dunajem ■ 40
- Železné moře (ordovik) ■ 43
- Žuly rozdělují a zase spojují ■ 45
- Kam sahalo křídové moře? (druhoohory) ■ 46
- Co zbylo z třetihor? (mladší třetihory) ■ 48
- Ledovec na obzoru! (kvartér–pleistocén) ■ 51
- Brdy zamrzlé v čase (nevýrazný holocén) ■ 58
- Horníci, uhlíři, lesníci a vojáci (antropocén) ■ 59
- Další dimenze lesa a skal ■ 60
- Klíčem ke krajině Středních Brd jsou křemité slepence ■ 63

První brdský příběh:

Nejstarší české zkameněliny – stromatolity starohorních bulžníků Brd
(Radek Mikuláš) ■ 65

Část II

Brdský život – od lišejníků až k rysovi

(Zdeňka Sůvová, Pavel Mudra, Vojen Ložek) ■ 71

- Ve znamení hor ■ 71
- Zelená krása Středních Brd ■ 73
- Dřípatka horská, ohrožený symbol horských Brd ■ 78
- Brdy plné lišejníků ■ 79
- Invazní a expanzivní druhy: přistěhovalci i rozpínaví našinci ■ 81
- Brdská fauna ■ 84
- Šťastné i nešťastné návraty vyhubených zvířat ■ 87
- Plch zahradní – vymírající či vymřelý druh brdské fauny? ■ 89
- Lesk a bída nepůvodních druhů brdské zvěře ■ 89
- Periodické tůně vojenského prostoru ■ 91
- Rtuť na Jedové hoře (Jan Rohovec) ■ 92
- Chránit a sloužit! (zejména unikátním biotopům) ■ 96
- Vývoj brdské přírody za posledních 10 milionů let ■ 97
- Mladší třetihory: ráj plchů a rejsků ■ 100
- Doba opic a šavlozubých tygrů ■ 100
- Chladné stepi lovců koní ■ 102
- Od konce poslední doby ledové ■ 102
- Novověký vývoj lesní vegetace Brd ■ 103
- Poutníci času – o trojím způsobu putování krajinou (Václav Cílek) ■ 105

Druhý brdský příběh:

Budoucnost smrku: kyselý déšť a jejich vliv na vrcholové lesní partie Brd
(Jan Rohovec) ■ 107

Část III

Dotyk člověka

(Zdeňka Sůvová, Rudolf Šimek, Václav Cílek) ■ 115

- Brdy pravěké ■ 115
- Stopy dávných lovců ■ 117
- Toulky mezolitických rybářů ■ 117
- První trvalá sídla ■ 118

- Bouřlivá střední Evropa v pohybu ■ 118
- Otmíčská hora, pravěké sídliště v kvetoucí stepi ■ 120
- Pravěká turistika ■ 121
- Bronz, mohyly a opevněná hradiště – první vrchol osídlení kraje ■ 123
- Žďár: dávné hradiště obývané tajemnými tvory ■ 125
- Když v kraji poprvé zavládlo železo ■ 126
- Pohyb národů ■ 127
- Konečně Slované! ■ 128
- Šance u Březnice: místo staročeské Bozně? ■ 129
- Středověké osidlování Brd na pozadí mocenských bojů ■ 130
- Třemšín: doteky historie i bájí ■ 132
- Baštiny: nedlouhé trvání benediktinského probošství ■ 134
- V žáru novověkých pecí ■ 135
- Brdské uhlířství ■ 136
- Složité cesta k jednoduchému uhlí ■ 138
- Černý jako smola ■ 140
- Cvoček je vlastně hřebík pro ševce ■ 142
- Skláři nevyráběli jen sklo ■ 144
- Člověk a voda ■ 147
- Záhada třítrubecká: Camillo Sitte – otec moderního urbanismu a Brdy? ■ 152
- Brdy na cestě z 20. do 21. století ■ 154
- Zaniklé vsi Středních Brd ■ 156
- Brdský poutník Jan Čáka (Jana Kozáková) ■ 159
- Český Archimedes – Karel Daniel Gangloff (1809–1879) ■ 160
- Vrácené postavy ■ 162
- Závěr: Středočeské trojmezí ■ 164

Třetí brdský příběh:

Výprava za brdskými poklady

(Zdeňka Sůvová) ■ 166

Doslov: Kraj malých historií (Marek Semerád) ■ 175

Summary: Brdy – Mountains in the Middle of Bohemia ■ 176

Poznámky a literatura ■ 177

Dovětek ■ 182

Poděkování ■ 183